

Uw bos, uw toekomst

BOS, een rijk bezit

“Als wij verwachten dat de rest van de wereld verantwoord met hun bossen omgaat, zal Nederland zelf ook duurzaam met hout om moeten gaan. Het kan dan niet zo zijn dat wij geen houtoogst in eigen land zouden hebben.”

Walter Kooy,
directeur Nationaal Groenfonds te Hoevelaken.

Bossen zijn de belangrijkste recreatieve attractie van ons land. Ze trekken jaarlijks circa 200 miljoen wandelaars, vogelaars, sporters en anderen. Toch is het Nederlandse bos veel méér dan alleen een uitgaansplek. Het speelt als ecosysteem een belangrijke rol voor de biodiversiteit, in de zuivering van water en lucht, als bewaker van historisch erfgoed en als buffer tegen klimaatverandering. Het bos is ook de belangrijkste leverancier van hout en biomassa.

De hoeveelheid en de kwaliteit van het hout verschilt, maar elke boom vertegenwoordigt naast een natuur- ook een economische waarde. En die waarde groeit. De opbrengst van hout en biomassa kan de boseigenaar economisch ondersteunen in het beheer en de instandhouding van zijn bezit, zonder de overige bosfuncties aan te tasten. Sterker nog, die economische basis, door periodieke oogst, is onontbeerlijk om tot in lengte van dagen van een vitaal bos te genieten.

Visie brengt vooruitgang

“Niets doen is de goedkoopste beheermethode. Of dat ook de meest voordelige is, waag ik te betwijfelen. Er zijn altijd kosten voor het bos die je moet terugverdienen. Met niets doen lukt dat niet. Daarnaast gaat het om de doelen die je wilt bereiken: door hout te oogsten - liefst van een hoge kwaliteit kun je geld verdienen, de bosstabiliteit vergroten of de natuurwaarden verbeteren.”

Hans Gierveld,
Landgoed Twickel nabij Delden; 2.000 ha bos en natuur; jaarlijkse oogst gemiddeld 4.000 m³.

Bomen zijn de natuurlijke producenten van hout en biomassa. Simpelweg omdat bomen groeien, produceren ze hout. Groei is productie. Elke boom is daarom waardevol. Jaar op jaar groeit de staande voorraad hout in het bos, maar tegelijkertijd wordt er in de Nederlandse bossen minder geoogst. En dat is jammer. Soms is het koudwatervrees van de boseigenaar: loont het de moeite? Vaak is het onbekendheid met de wetenschap dat andere bosfuncties als natuur en productie goed met elkaar zijn te combineren. De manier waarop het bos wordt beheerd, dient ook een maatschappelijk belang. De behoefte aan hout en biomassa groeit, zowel in Nederland als in de rest van de wereld. Dat biedt kansen.

Het is belangrijk dat elke boseigenaar zijn bos zo beheert dat het nu en voor toekomstige generaties de gewenste functies kan blijven vervullen. Onlosmakelijk hoort daar de oogst van hout uit dunning en verjongingsvelling bij, in combinatie met heraanplant of natuurlijke verjonging. Dergelijk beheer komt niet alleen de vitaliteit en de biodiversiteit ten goede, maar ook de portemonnee van de boseigenaar en daarmee de duurzame instandhouding van zijn bos. Een duidelijke visie is de basis voor vooruitgang. Een bos waarin geen ruimte wordt gemaakt voor nieuwe bomen, waar alles bij het oude blijft, zal op den duur steeds minder vitaal worden en daarmee onaantrekkelijk. Actief beheer levert gezonde opstanden op. Het vormt duurzame bossen die zowel ecologisch, cultuurhistorisch als recreatief aantrekkelijk zijn en economisch interessant.

Hout is 'hot'

Nederland telt circa 360.000 hectare bos. Dat is zo'n tien procent van het totale landoppervlak. De jaarlijkse oogst dekt minder dan tien procent van de Nederlandse consumptie aan houtproducten variërend van toiletpapier tot dakspant, van vloerdeel tot verhuiskist en van haardhout tot televisiegids. De vraag naar hout en biomassa wordt als gevolg van een groeiend milieubewustzijn steeds groter.

Ook hout uit Nederlands bos heeft voldoende kwaliteit om te gebruiken in tal van eindproducten. We exporteren rondhout dat na bewerking als gereed product weer terugkomt. Inlands hout vinden we terug in zowel gevelbekleding, als ook in gelamineerde constructies, meubels, vloeren, afrasteringen, en in papier. Duitse en Belgische producenten van spaanplaat, MDF en OSB maken dankbaar gebruik van ons hout. Reststromen uit de houtverwerkende industrie en de oogst van hout uit bos en landschap zijn net als zonlicht en wind bovendien meer en meer gewild als duurzame, CO₂-neutrale brandstof voor de opwekking van schone energie.

De Europese Unie en de Nederlandse overheid willen het percentage schone brandstoffen uit vers geoogste biomassa laten groeien. Onderzoekers becijferen dat de totale hoeveelheid Nederlandse biomassa uit natuur, bos, landschap en houtketen jaarlijks 8% van de Nederlandse huishoudens van energie kan voorzien. Dat is eenzelfde hoeveelheid energie als 1 miljard m³ aardgas. Top- en takhout uit verjongingsvellingen, snoeihout, oogstresten en, bij een gunstige prijsontwikkeling, straks ook dun hout uit eerste dunningen, vormen de basis voor een bestemming als duurzame energiebron of voor nog weer heel nieuwe toepassingen in een biobased economy.

“Vanuit mijn werk zie ik dat de biobased economy er echt aan komt. Ik raad bouseigenaren en beheerders aan om in te spelen op deze ontwikkeling.”

Jan Iepma,

AgentschapNL, onderdeel van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie.

BOS

blijft bos

“Mijn hout wordt op stam verkocht door het bureau dat ook het bleswerk doet. Zij weten wat ik wil, kennen mijn bos en weten de weg in de houtsector. We werken ook al jaren met dezelfde aannemers. Iedereen weet waar hij aan toe is.”

Jan Koker,

Landgoed Quadenoord te Renkum; 230 ha bos en natuur; jaarlijkse oogst gemiddeld 600 m³.

Maar blijft het bos nog wel aantrekkelijk als er wordt gekapt? Natuurlijk; waar gehakt wordt vallen spaanders. Als de veling echter vakkundig is uitgevoerd, is er na korte tijd weinig meer van te merken. Een Nederlands bos waarin óók wordt gemikt op houtproductie, is geen Zuid-Amerikaanse plantage met eindeloze rijen stammen, saai en weinig aantrekkelijk om in te verblijven. Bos kan met een beetje gerichte aandacht voor de boomsoortensamenstelling, de oogstmomenten en de oogsthoeveelheden meer hout gaan produceren zonder dat de aantrekkelijkheid voor mens en dier eronder lijdt. Het is dan wel nodig dat de bouseigenaar zijn terrein kent. Hij is op de hoogte van bodemgesteldheid, boomsoorten, bijgroei, flora en fauna en houtkwaliteit. Hij heeft kaarten en een beheerplan voorhanden en beheert zijn bezit op een manier die de mogelijkheden voor de toekomst vergroot.

Dat klinkt als veel werk, maar dat is het niet. Er zijn gespecialiseerde bosbouwondernemingen zoals de leden van de Algemene Vereniging Inlands Hout die de bouseigenaar hierin met raad en daad kunnen bijstaan. Ze hebben de deskundigheid de oogst zo uit te voeren dat het hout de best mogelijke opbrengst tegen de laagst mogelijke kosten krijgt. Ze kennen de rondhoutmarkt. Elk lid onderwerpt zich aan een erkenningsregeling en gedragscode van zorgvuldig bosbeheer waardoor de werkuitvoering het bos, flora en fauna en de wegen zo min mogelijk belast. Een goed af te spreken werkplanning in het juiste seizoen helpen daarbij. Met betrouwbare bedrijven kan worden besproken of bos- en marktontwikkelingen een dunning of verjongingsveling rechtvaardigen. Een schatting van de nevenopbrengst van biomassa en de kosten van herplanting geeft vooraf duidelijkheid. De eindbeslissing blijft natuurlijk altijd bij de bouseigenaar: die is baas in eigen bos.

Balans in het bos

“Ik wandel vaak in het bos en schrik ook wel als ik het geluid van motorzagen en machines hoor. Het bos ziet er natuurlijk niet op z'n mooist uit als ze aan het werk zijn, al ruikt dat verse hout wel lekker. Uiteindelijk zie je er na een jaar of zo meestal niks meer van. En als er hier of daar eens een heel stuk wordt omgezaagd, is dat natuurlijk anders. Als ik maar zie dat ze weer opnieuw planten, dan snap ik dat ook wel weer.”

Mevr. J. Keulen uit Bunnik,
wandelt vaak op de Utrechtse Heuvelrug.

Duurzaam en vakkundig onderhoud gecombineerd met houtproductie beschermt het Nederlandse bos. Het garandeert dat het een onuitputtelijke bron blijft. Onderhoud kost geld, echter productie en oogst van hout en biomassa zorgen voor inkomsten die de boseigenaar nu of in de toekomst kan investeren in nieuw bos, terreinonderhoud en -inrichting. Onderhoud en houtoogst gaan hand in hand en leveren op twee manieren hout en biomassa op: door dunning en door eindkap. Verjongingsvellingen van opstanden hoeven maar eens in de zoveel decennia plaats te vinden. Let wel, instandhouding van het bos als geheel met al zijn functies, is en blijft altijd het eerste uitgangspunt.

Bosbeheer, oogst en het verkopen van hout zijn taken voor gespecialiseerde bedrijven. Ze weten de weg in de markt en kennen de risico's van het hout oogsten en verkopen. Zo is het gebruikelijk om hout op stam te verkopen. Het is ook mogelijk het hout aan de weg of rechtstreeks als sortiment aan de eindverwerker aan te bieden, maar deze laatste methode is voor de boseigenaar arbeidsintensiever en zadelt hem op met de organisatie van oogst, transport, marketing en verkoop. Het nemen van die verantwoordelijkheid vraagt de nodige kennis en levert naast kansen ook risico's op. Want wat als na de oogst verborgen gebreken aan het licht komen? Of wat als er misverstanden rijzen rondom meting van het volume of de kwaliteit? En wat als er moet worden geleverd en een machine of vrachtwagen technische storingen heeft?

Gespecialiseerde bedrijven werken in uw opdracht en kunnen u adviseren. Zij kunnen de te verwachten oogsthoeveelheid per soort aangeven. Ook kunnen zij helpen bij het opstellen van bosbeheerplannen en geven zij u inzicht welke soorten wellicht van belang zijn aan te planten om op termijn een succesvolle oogst te herhalen. Veelal hebben de deze bedrijven goede relaties met rentmeesters en gespecialiseerde adviesbureaus.

Hout + Biomassa = Toekomst

“Veel van het geoogste hout uit de terreinen die wij beheren, wordt toegepast als constructie-, papier- of vezelhout. Voor onze opdrachtgevers is het van belang om met houtproductie een eigen inkomstenbron te hebben. Dit maakt je minder afhankelijk van de overheid. In het kader van duurzaamheid is het niet meer dan logisch om eigen hout te produceren.”

Paul Kindt,
Rentmeester LBP | Sight te Nieuwegein.

De markt voor Nederlands hout staat niet op zichzelf. Het is een onderdeel van vraag en aanbod op wereldniveau. In de afgelopen 25 jaar bleek dat inkomsten uit hout gemiddeld 37% van alle opbrengsten uitmaken die particuliere bosbezitters weten te realiseren. De opbrengsten bestaan verder nog voor gemiddeld 47% uit subsidies en 16% uit andere zaken zoals jachtinkomsten en recreatie. Hout is dus de belangrijkste inkomstenbron voor de bosbezitter als overheids-subsidies wegvallen of verminderen. De vraag naar hout en biomassa stijgt. De vraag naar en daarmee de prijs van dun als ook dik hout zal alleen maar stijgen, dat geldt ook voor de vraag naar duurzame brandstof. Om minder afhankelijk te zijn van fossiele brandstoffen, wordt biomassa door steeds meer energiecentrales gebruikt.

Bij de verwerker tellen houtsoort, kwaliteit, continuïteit en kwantiteit als sleutelfactoren voor de waarde van het hout. Bij verkoop op stam gaan daar nog de kosten voor het vervoer en de oogst af. Transportafstanden van bos naar verwerker en de exploitatieomstandigheden in het bos kunnen sterk verschillen. De prijs op stam is de beste uitdrukking van de netto opbrengst van een dunning of eindkap: alle factoren zijn erin verdisconteerd. Boseigenaren die de gelegenheid willen bieden om ook biomassa te laten oogsten, doen er goed aan om dat bij het informeren naar een prijsaanbieding op stam te laten weten. De koper kan dan in zijn calculatie zowel de kosten als de opbrengsten daarvan mee laten wegen. Organisatorisch is het ook het meest efficiënt om het hele werk door één (hoofd)aannemer te laten uitvoeren die voor de juiste machine-inzet kan zorgen. Het verzorgen van de juiste biomassaspecificatie voor de juiste afnemer eist minstens zoveel kennis als het verzorgen van de juiste rondhoutspecificaties.

Feiten en cijfers

“Wij zien houtproductie als een maatschappelijke verantwoordelijkheid: elke m³ hout uit eigen bos hoeft niet uit relatief ongerepte bossen elders te komen.”

Henk Jan Zwart,
cluster groen en bossen, gemeente Ermelo. Ermelo heeft 1.800 ha bos en natuur;
jaarlijkse oogst gemiddeld 2.250 m³.

- Het Nederlandse bos telt circa 360.000 hectare. Dat is tien procent van het totale landoppervlak van Nederland. Binnen Europa hebben alleen het Verenigd Koninkrijk, Ierland en IJsland minder bos dan wij: alle overige landen hebben meer.
- Staatsbosbeheer is de grootste boseigenaar van Nederland en bezit circa 25%, oftewel 92.000 ha. Andere natuurbeschermingsorganisaties bezitten totaal 15% (54.000 ha) van het Nederlandse bos. 32% van het Nederlandse bos (114.000 ha) is in particuliere handen. Bezittingen lopen uiteen van een tot honderden hectaren. Het overige areaal is in handen van andere overheden en instellingen.
- Jaarlijks wordt er voor 1,36 miljoen ton aan CO₂ vastgelegd in het Nederlandse bos. Dit komt overeen met de uitstoot van 280.000 huishoudens. Door middel van houtgebruik blijft de CO₂ vastgelegd en kunnen nieuwe bomen ondertussen nog meer CO₂ vastleggen.
- Uit het Nederlandse bos en landschap wordt elk jaar ongeveer 1,4 miljoen kubieke meter hout geoogst. De productiefste boomsoorten zijn grove den, populier, douglas, lariks en fijnspar.
- Het Nederlandse bos verzorgt 8,5% van onze eigen houtbehoefte. Het geïmporteerde hout komt voor een belangrijk deel uit Scandinavië en midden Europa. Voor een groter aandeel van het hout uit het Nederlandse bos zijn er zeker mogelijkheden in de markt.
- Van het Nederlandse hout wordt 50% gebruikt voor de productie van papier en karton en plaatmateriaal, 40% voor gezaagd hout, en de overige 10% gaat naar andere toepassingen als meubelen en vloerdelen.
- Omdat Nederland minder hout oogst dan de jaarlijkse bijgroei, is de voorraad hout in de Nederlandse bossen in de afgelopen decennia flink toegenomen.

Meer informatie

Wilt u meer weten, raadpleeg dan één van de organisaties:

Algemene Vereniging Inlands Hout AVIH,
www.avih.nl, facebook.com/inlandshout, info@avih.nl,
telefoon 030 693 0040.

Agentschap NL,
www.agentschapNL.nl,
telefoon 088 602 9000.

Platform Hout Nederland,
mail@platformhout.nl,
telefoon 0317 466585.

Het Bosschap,
www.bosschap.nl, algemeen@bosschap.nl,
telefoon 030 6933621.

Nederlandse Vereniging van Rentmeesters,
www.rentmeesternvr.nl, info@rentmeesternvr.nl,
telefoon 031 741 5030.

Federatie Particulier Grondbezit,
www.grondbezit.nl, fpg@grondbezit.nl,
telefoon 0318 578550

Deze brochure is een uitgave van de Algemene Vereniging Inlands Hout en mede mogelijk gemaakt door Agentschap NL. Er is gebruik gemaakt van PEFC-gecertificeerd papier: DITO.